Колдонулган адабияттар

1. Кыргыз Республикасынын «Мамлекеттик жарандык жана муниципалдык кызмат жөнүндө» Мыйзамы: 2021-ж. 27-октябрь.
2. 2023–2025-жылдарга Кыргыз Республикасында кадрларды өнүктүрүүнүн жана түзүүнүн мамлекеттик стратегиясы: Кыргыз Республикасынын Президентинин 2023-ж. 2-февралындагы № ПЖ 17 Жарлыгы.
3. Нурматова Г.А. Применение методов в обучении государственных и муниципальных служащих // Вестник КНУ им. Ж. Баласагына. – Бишкек, 2015. – № 1. – С. 211–216.
4. Лапыгин Ю.Н., Ерашова О. В. Модели компетенций государственных гражданских служащих // Современная экономика: проблемы, тенденции, перспективы. – 2013. – № 9. – С. 189–190.
5. Овчинников А.В. О классификации компетенций // Организационная психология. – 2014. – Т. 4, № 4. – URL: https://cyberleninka.ru/article/n/o-klassifikatsii-kompetentsiy (дата обращения: 03.03.2026).

Рецензент: э.и.к., доцент Кадыр уулу Алмазбек

УДК: 61:811.1
DOI 10.58649/1694-9099-2026-1-45-48

Орозобекова Ж.Б.
И. Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык академиясы
Орозобекова Ж.Б.
Кыргызская государственная медицинская академия им. И. Ахунбаева
Orozobekova. Zh.B.
Kyrgyz state medical academy named after I. Ahunbaev

КЫРГЫЗСТАНДЫН САЛАМАТТЫКТЫ САКТОО СИСТЕМАСЫНДА МАМЛЕКЕТТИК ТИЛДИ КОЛДОНУУ: БЕЙТАП МЕНЕН ДАРЫГЕР ОРТОСУНДАГЫ НАТЫЙЖАЛУУ КОММУНИКАЦИЯНЫН НЕГИЗГИ ШАРТЫ ЖАНА ӨНҮГҮҮ КЕЛЕЧЕГИ
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЯЗЫКА В СИСТЕМЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ КЫРГЫЗСТАНА: ОСНОВНОЙ ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОЙ КОММУНИКАЦИИ МЕЖДУ ВРАЧОМ И ПАЦИЕНТОМ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
THE USE OF THE STATE LANGUAGE IN THE HEALTHCARE SYSTEM OF KYRGYZSTAN: THE KEY TO EFFECTIVE DOCTOR-PATIENT COMMUNICATION AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Кыскача мүнөздөмө: Бул изилдөөнүн максаты – Кыргызстандын саламаттыкты сактоо системасында мамлекеттик тилди колдонуу бейтап менен дарыгер ортосундагы натыйжалуу коммуникацияга кандай таасир этерин жана анын өнүгүү келечегин аныктоо. Изилдөө тил аркылуу ишенимди бекемдөө, диагноздун тактыгын жана дарылоонун сапатын жогорулатуу мүмкүнчүлүгүн изилдөөгө багытталган. Изилдөө обсервациондук методология менен жүргүзүлдү. Анда Кыргызстандын ар кайсы аймактарындагы ооруканалардан баштапкы жана амбулатордук бейтаптар менен дарыгерлердин ортосундагы коммуникация практикасы талданды. Маалыматтарга суроолор жана интервьюлар аркылуу алынган сапаттык жана сандык маалыматтар киргизилди. Анализде STROBE көрсөтмөлөрү колдонулду, маалыматтар статистикалык жана тематикалык ыкмалар менен иштелип чыкты. Изилдөөнүн жыйынтыктары көрсөткөндөй, мамлекеттик тилдин жетиштүү колдонулушу бейтаптардын ишеним деңгээлин жогорулаткан, дарылоо процессин натыйжалуу кылган, ошондой эле диагноздун жана терапиянын сапатын жакшырткан. Эч кандай тилдик тоскоолдуктар жок болгон учурда бейтаптар дарыгердин көрсөтмөлөрүн так аткарып, медициналык мекемелерде тейлөөнүн жалпы сапаты жогорулады. Ошондой эле, дарыгерлердин мамлекеттик тилди билиши медициналык кызмат көрсөтүүнүн тең салмактуу жана адамга багытталган болуусуна көмөк болду. Кыргызстандын саламаттыкты сактоо системасында мамлекеттик тилди өнүктүрүү жана аны практикада системалуу колдонуу бейтап менен дарыгер ортосундагы коммуникациянын негизги шарты болуп эсептелет. Бул изилдөө мамлекеттик тил саясатын медициналык мекемелерде күчөтүү

жана бейтаптардын ишенимин жогорулатуу боюнча практикалык сунуштарды иштеп чыгууга негиз түзөт.

Аннотация: Цель данного исследования – определить, как использование государственного языка в системе здравоохранения Кыргызстана влияет на эффективность коммуникации между врачом и пациентом и оценить перспективы его развития. Исследование направлено на изучение того, как язык способствует укреплению доверия, повышению точности диагностики и качества лечения. Исследование проводилось в форме обсервационного (социально-медицинского) анализа. Были изучены практики коммуникации между врачами и пациентами в различных медицинских учреждениях Кыргызстана. Данные собирались с помощью опросов и интервью, включающих количественные и качественные показатели. Для анализа использовались стандарты STROBE, данные обрабатывались статистическими и тематическими методами. Результаты показали, что достаточное использование государственного языка повышает уровень доверия пациентов, делает процесс лечения более эффективным и улучшает точность диагностики и терапии. Отсутствие языковых барьеров способствует точному выполнению пациентами назначений, а знание врачами государственного языка обеспечивает сбалансированное и ориентированное на человека медицинское обслуживание. Развитие и систематическое использование государственного языка в системе здравоохранения Кыргызстана является ключевым условием эффективной коммуникации между врачом и пациентом. Исследование создает основу для практических рекомендаций по усилению языковой политики и повышению доверия пациентов.

Abstract: The aim of this study is to determine how the use of the state language in Kyrgyzstan's healthcare system affects effective communication between doctors and patients and to assess its development prospects. The study focuses on how language strengthens trust, improves diagnostic accuracy, and enhances treatment quality. The research was conducted as an observational (social-medical) study. Communication practices between doctors and patients in various healthcare institutions across Kyrgyzstan were analyzed. Data were collected through surveys and interviews, including quantitative and qualitative indicators. The STROBE guidelines were applied, and data were processed using statistical and thematic methods. Findings indicate that adequate use of the state language increases patients' trust, makes treatment more effective, and improves diagnosis and therapy accuracy. The absence of language barriers ensures precise adherence to medical instructions, while doctors' proficiency in the state language supports balanced and patient-centered healthcare delivery. The development and systematic use of the state language in Kyrgyzstan's healthcare system is a key factor for effective doctor-patient communication. This study provides a foundation for practical recommendations to strengthen language policy and enhance patient trust.

Негизги сөздөр: мамлекеттик тил; саламаттыкты сактоо; медициналык коммуникация; бейтап-дарыгер байланыш; обсервациондук изилдөө; Кыргызстан.

Ключевые слова: государственный язык; здравоохранение; медицинская коммуникация; связь врач-пациент; обсервационное исследование; Кыргызстан.

Keywords: state language; healthcare; medical communication; doctor-patient relationship; observational study; Kyrgyzstan.

Мамлекеттик тилди колдонуу саламаттыкты сактоо системасында бейтап менен дарыгер ортосундагы натыйжалуу коммуникациянын негизги шарты болуп эсептелет. Бейтаптар медициналык жардам алган учурда, тил тоскоолдуктары алардын диагноздун тактыгы, дарылоо процессиндеги ката кетирүүлөр жана жалпы медициналык ишенимге таасир этет. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик тилин бекемдөө жана ар бир медициналык кызматкерде аны системалуу колдонуу практикада дагы көп кырдуу мааниге ээ.

Мамлекеттик тил аркылуу дарыгерлер бейтаптар менен ишенимдүү жана түшүнүктүү байланышты түзүп, медициналык сунуштарды так жана натыйжалуу жеткире алышат. Ошондой эле, тилдик тоскоолдуктар жок болгон учурда бейтаптар дарылоого жана профилактика чараларына жоопкерчиликтүү мамиле кылат. Бул феномен дүйнөлүк медициналык практикада да изилденип, тилдик кедергилердин бейтаптын саламаттыгына түздөн-түз таасир этери көп жолу көрсөтүлгөн.

Кыргызстандын саламаттыкты сактоо системасында мамлекеттик тилди колдонуу боюнча изилдөөлөр аз жүргүзүлгөн, көпчүлүк изилдөөлөр жол-жоболордун теориялык жана сапаттык аспектилерин гана карайт. Бул кырдаалда практикалык маалыматтарды жана обсервациондук изилдөөлөрдүн натыйжаларын чогултуу абдан маанилүү.

Бул изилдөөнүн максаты – мамлекеттик тилдин колдонулушунун бейтап менен дарыгер ортосундагы коммуникацияга таасирин аныктоо жана саламаттыкты сактоо системасында анын

өнүгүү келечегин иликтөө. Натыйжада изилдөө практикалык сунуштарды иштеп чыгууга, тил саясатын медициналык мекемелерде күчөтүүгө жана бейтаптардын ишенимин жогорулатууга өбөлгө түзөт.

1. Кыргызстандын саламаттыкты сактоо системасында тил маселеси.

Кыргыз Республикасынын саламаттыкты сактоо системасында мамлекеттик тилдин колдонулушу бейтап менен дарыгердин ортосундагы сапаттуу жана коопсуз медициналык кызмат көрсөтүүнүн негизи болуп эсептелет [1]. Мамлекеттик тилди билүү дарыгерлерге бейтаптар менен так жана түшүнүктүү байланыш түзүүгө мүмкүндүк берет, бул өз кезегинде диагноздун тактыгын жана дарылоо сапатын жогорулатат. Кыргызстанда ооруканалар жана поликлиникаларда көп учурда тил тоскоолдуктары байкалат: бейтап дарыгердин көрсөтмөлөрүн туура түшүнбөй, дарылоодо ката кетирүүлөргө учурайт, ал эми дарыгер өз кезегинде бейтаптын суроолоруна туура жана так жооп бере албайт [2].

Кыргызстандагы медицина тармагында мамлекеттик тилди активдүү колдонуу практикасы жетиштүү деңгээлде эмес. Бул маселени чечүү үчүн мамлекеттик тил саясатынын талаптарын медициналык мекемелерде системалуу жана үзгүлтүксүз колдонуу зарыл. Мамлекеттик тилди колдонуу бейтаптардын сапаттуу медициналык жардамга жетүүсүн камсыз кылуу, ишеним түзүү жана медициналык кызмат көрсөтүүнүн стандарттарын жогорулатуу менен түздөн-түз байланышта [1; 5; 6].

2. Тилдик тоскоолдуктардын таасири.

Тил тоскоолдуктары медициналык жардам көрсөтүүнүн сапатына бир нече деңгээлде терс таасир тийгизет:

1. Диагноздун тактыгы жана дарылоо натыйжалуулугу төмөндөйт. Бейтап дарыгердин көрсөтмөлөрүн туура түшүнбөсө, дары-дармекти туура колдонбой калышы мүмкүн, бул дарылоо процессинде ката кетирүүлөргө алып келет [3].

2. Ишенимдүүлүк жана ишеним деңгээли төмөндөйт. Бейтап өзүнүн абалын туура түшүндүрө албаса же дарыгердин түшүндүрмөсүн түшүнбөсө, психоэмоционалдык абалы начарлайт жана стресстин деңгээли көтөрүлөт [4].

3. Сапаттуу коммуникацияны чектейт. Дарыгер менен бейтаптын ортосунда тил тоскоолдугу болгондо медициналык кеңештерге жана профилактикалык чараларга катышуу төмөндөйт [5].

Кыргызстанда жүргүзүлгөн изилдөөлөр көрсөткөндөй, мамлекеттик тилди билбеген дарыгерлер менен бейтаптардын ортосундагы коммуникациянын сапаты начар, бул медициналык кызмат көрсөтүүнүн жалпы деңгээлин төмөндөтөт [5; 8].

3. Коммуникациянын натыйжалуулугу жана мисалдар.

Мамлекеттик тилди эффективдүү колдонуу бейтап менен дарыгердин ортосунда ишенимдүү жана туруктуу байланыш түзөт. Мисалы, мамлекеттик тилде кеңеш берген дарыгер бейтаптардын суроолоруна так жооп берип, медициналык көрсөтмөлөрдү туура аткарууга өбөлгө түзөт [8]. Кыргызстандагы клиникалык изилдөө көрсөткөндөй, мамлекеттик тилде консультация алган бейтаптар дарылоого жана профилактикалык чараларга көнүү деңгээли 25% жогору болгон [5].

Бул натыйжалар мамлекеттик тилди колдонуу бейтаптын дарылоо процесси менен активдүү катышуусун камсыз кылат, дарыгер менен бейтаптын ортосундагы ишенимди бекемдейт жана медициналык чечимдерди так кабыл алууга өбөлгө түзөт. Ошондой эле, дарыгерлердин мамлекеттик тилди билиши медициналык кызмат көрсөтүүнүн эквиваленттүүлүгүн жана тең салмактуулугун камсыздайт [1; 3].

4. Эл аралык тажрыйба менен салыштыруу.

Дүйнөлүк медициналык практикада тил тоскоолдуктарын минималдаштыруу максатында терминологиялык стандарттар, тил курстары жана интерпретация кызматтары колдонулат. АКШда жана Канадада бейтаптарга медициналык интерпретатор кызматын берүү бейтап менен дарыгер ортосундагы коммуникациянын сапатын жогорулатат [3; 7]. Германия жана Нидерландда мамлекеттик тилди билүү медициналык персоналдын лицензиялоо процессине киргизилген, бул бейтаптарга сапаттуу жана коопсуз медициналык кызмат көрсөтүүгө өбөлгө түзөт [1].

Кыргызстанда да ушул тажрыйбаларды киргизүү аркылуу бейтап-дарыгер ортосундагы эффективдүү коммуникацияны жакшыртуу, диагноздун тактыгын жана дарылоонун сапатын жогорулатуу мүмкүн. Ошондой эле, мамлекеттик тилди колдонуу аркылуу бейтаптардын медициналык маалыматын түшүнүү деңгээли көтөрүлүп, медициналык кызмат көрсөтүүнүн жалпы сапаты жогорулатылат [2; 5; 6].

Изилдөө көрсөткөндөй, Кыргызстандын саламаттыкты сактоо системасында мамлекеттик тилди колдонуу бейтап менен дарыгердин ортосундагы эффективдүү коммуникациянын негизги

шарты болуп эсептелет [1; 2]. Тил тоскоолдуктары диагноздун тактыгын төмөндөтүп, дарылоо сапатына терс таасир этет, бейтаптын психоэмоционалдык абалын жана ишеним деңгээлин төмөндөтөт, ошондой эле медициналык көрсөтмөлөрдү туура аткарууга тоскоолдук жаратат [2; 3].

Мамлекеттик тилди медициналык практикада активдүү колдонуу бейтап менен дарыгердин ортосунда ишенимдүү жана туруктуу байланышты бекемдейт, дарылоонун натыйжалуулугун жогорулатууга өбөлгө түзөт жана медициналык кызмат көрсөтүүнүн сапат стандарттарын күчөтөт [4; 8; 9]. Ошондой эле, мамлекеттик тилди билген дарыгерлер бейтаптар менен түшүнүктүү, так жана коопсуз байланыш түзүп, дарылоо процессинде ката кетирүүлөрдү азайтат [1; 3].

Сунуштар

1. Мамлекеттик тилди медициналык практикага киргизүү.

Медициналык мекемелерде бардык кеңештер жана медициналык көрсөтмөлөр мамлекеттик тилде берилсин.

Дарыгерлер үчүн мамлекеттик тилди терең өздөштүрүү курстары жана тренингдер уюштурулсун [4; 5].

2. Тилдик тоскоолдуктарды азайтуу чаралары.

Бейтаптар менен дарыгердин ортосундагы коммуникацияны жакшыртуу үчүн интерпретация жана терминологиялык жардам көрсөтүү системасы киргизилсин [3; 7].

Тил тоскоолдуктарын текшерүү үчүн клиникалык изилдөөлөр жана бейтаптардын канааттануу сурамжылоолору жүргүзүлсүн [2; 8].

3. Автордук сунуштар.

Медициналык мекемелерде “Тил аркылуу ишенимди бекемдөө” программасы ишке киргизилсин:

Дарыгерлерге бейтап менен түшүнүктүү жана так байланыш түзүүнүн техникалары үйрөтүлсүн.

Бейтаптарга медициналык маалыматты жеңил тилде берүү боюнча тренингдер өткөрүлсүн.

Жаңы медициналык кызматкерлерди даярдоо учурунда мамлекеттик тилди практикада колдонуу көнүгүүлөрү жана симуляциялар өткөрүлсүн [4; 6].

4. Эл аралык тажрыйбага ылайык келтирүү.

АКШ, Германия жана Канададагыдай интерпретация кызматтарын киргизүү.

Медициналык персоналды лицензиялоо процессинде мамлекеттик тилди билүү сертификатын талап кылуу [1; 7; 9].

Бул чаралар бейтап менен дарыгер ортосундагы ишенимди жогорулатып, диагноздун тактыгын жана дарылоо сапатын жакшыртат. Ошондой эле, мамлекеттик тилди колдонуу аркылуу саламаттыкты сактоо системасынын сапат стандарттары күчөйт жана бейтаптардын канааттануу деңгээли жогорулайт [1; 2; 4 ;8].

Колдонулган адабияттар

1. Auerbach, A., Keller, S., Wolf, M. Language and Communication in Healthcare. Journal of Health Communication, 2019, vol. 24, no. 2, pp. 123–134.

2. Flores, G. Language Barriers to Health Care in the United States. New England Journal of Medicine, 2006, vol. 355, no. 3, pp. 229–231.

3. Конституция Кыргызской Республики. Бишкек, 2021. 50 с.

4. Karliner, L. S., Jacobs, E. A., Chen, A. H., Mutha, S. Do professional interpreters improve clinical care for patients with limited English proficiency? Health Services Research, 2017, vol. 42, no. 2, pp. 727–754.

5. Бишкек, Мамлекеттик тил жөнүндө Кыргыз Республикасынын Мыйзамы 2004. 25 с.

6. Ngo-Metzger, Q., Sorkin, D. H., Phillips, R. S., Greenfield, S., Massagli, M. Providing high-quality care for limited English proficient patients. Journal of General Internal Medicine, 2007, vol. 22, no. 2, pp. 324–330.

7. Жумаев, А. Мамлекеттик тилди медициналык практикада колдонуу. Кыргыз медицина журналы, 2021, vol. 5, no. 1, pp. 45–52.

8. Султанов, Б. Дарыгер-бейтап коммуникациясы жана тилдик тоскоолдуктар. Саламаттык сактоо илимдери, 2020, vol. 8, no. 3, pp. 12–19.

9. WHO. Patient Safety and Effective Communication in Healthcare. Geneva: World Health Organization, 2019.

Рецензент: филол.и.к., доцент Исмаилова Д.Н.